

NOTRANJEC

Izhaja vsako soboto

in velja po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K. Posamezne številke po 10 vin. Na naročbe brez denarja se ne oziramo. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Breg št. 12.

GLASILO

KMETSKE STRANKE NA NOTRANJSKEM.

Inserati

se računajo za celo stran 30 K, za $\frac{3}{5}$ strani 25 K, za $\frac{2}{5}$ strani 18 K, za $\frac{1}{5}$ strani 9 K, za $\frac{1}{10}$ strani 5 K, $\frac{1}{20}$ strani 3 K. Pri večkratni objavi primeren popust.

Skupščina Družbe sv. Cirila in Metoda v Ptuj.

Preteklo nedeljo je zborovala naša šolska družba v Ptuj. Ptuj je nemški otoček, sredi tisočev slovenskih kmetov, če so hoteli Slovenci sredi teh rojakov zborovati, so morali iti tjakaj, to pa ni bilo tamošnjim trgovcem prav. Najeli so barabe, ki so Slovence po noči napadli. Pogasili so luči, ter jih v temnih kotih pretepali. Ranili so več Slovencev do krvi. Pri tem jim je policija izdatno pomagala. Kajti psovala je Slovence in jih zapirala.

Skupščina se je vkljub temu izvršila sijajno. Sicer je imela polovica udeležencev strgane in s tinto polito obleke, a navdušenje je bilo splošno.

Po otvoritvi prvomestnika Senekoviča sta poročala družbin tajnik dr. Žerjav in blagajnik Hudovernik. Družba izborna procvita: dela se zdaj veliko, dohodki pa so taki, kakor nikdar poprej. Volitve so se vršile soglasno ter so v odbor izvoljeni dr. Dereani, Luka Svetec, Fran Črnagoj in Gregor Einspieler (3 naprednjaki in 1 klerikalec).

Izmed navzočih klerikalcev je vodstvu izrekel zupanje koroški župnik Treiber. Soglasno so pritrdili zborovalci njegovemu mnenju, da v narodnem oziru bodimo edini, verska vprašanja pa pustimo na strani, ker tam nismo složni.

Družbina skupščina je zopet pokazala, kako priljubljena je naša šolska družba.

Protestni shod v Ljubljani.

Dogodki v Ptuj, kjer so Nemci pretepali in opljuvali Slovenke in Slovence, so vzbudili neizmerno ogorčenje po vsem Slovenskem. Vse je bilo složno, da se mora Nemcem odgovoriti, kjer bo bolelo in to je na gospodarskem polju. Te pijavke žive od nas, potem

pa nas napadajo! Ž njimi se Slovenci družijo in hodijo v njihovo gledališče. Nezaslišano popustni so Slovenci! Če bi bili odločni, bi danes ne bilo v Ljubljani ne enega nemškega trgovca. Tako pa se nesramno šopirijo.

Ob $\frac{1}{2}$ 9. uri včeraj v petek se je zbralo v Ljubljani 8000—10.000 Slovencev v Mestnem domu in krog njega. Govorila sta dr. Triller in dr. Oražen. Oba sta klicala Slovence, naj bodo mirni, da pa naj nemških trgovcev ne podpirajo, osobito naj ne nosijo denarja v „Kranjsko hranilnico“.

Po shodu se je množica razlila po mestu. Iz hiše železarja Nagy-ja, ki mu daje zaslužek tudi mnogo Notranjcev so polili množico s tinto, na kar so mu razbili okna. Isto se je zgodilo pri znanem velikem špeceristu Kordinu pred Škofijo Adolfu Kordinu, ki je grdo izzival. Tudi ta ima za odjemalce notranjske trgovce. Slovenci! Vprašajte svoje trgovce, kje kupujejo blago, ali ne pri nemških veletržcih Kastner, Kordin itd. v Ljubljani?

Kazino je stražilo kakih 80 policajev, 50 žandarjev, in bilo je tudi konsigniranih dvoje bataljonov vojakov. Policaji so postopali proti množici skrajno silovito, a tisočkratna premoč jih je odrinila. Pred kazino je stalo par izzivačev, ki so mimoidočo množico zasmehovali. Ta hip so morali zbežati kakor zajci, pobili so kazinski kavarni vse šipe.

Kranjska hranilnica, ta madež na telesu kranjskih Slovencev, je bila vsa razbita. Vsa ogorčenost se osredotočuje nanjo, ki vzdržuje vse nemštvo. Fej, tisočkrat fej tistim Slovence, ki imajo tam vložen denar, da podpirajo tujce. Šipe so padle tudi pri zavodu Huth, šulferajnskem vrtcu, nemški gimnaziji, Reiserju itd.

Nemcev se Slovenci niso dotaknili, ker so bili v večini in niso hoteli manjšino pretepati.

Naš jubilej.

Iz »Belokranjca«.

1508.—1848.—1908.

Dva jubileja obhajamo mi kmetje letos, svoja jubileja, brez odlikovanj in zaslužnih križcev, pač pa polna bridkih spominov na trpljenje, preganjanje in muke. Če kateri narod, to si je gotovo naš slovenski, kmečki narod moral trdo priboriti in krvavo zaslužiti svoj obstanek na svetu.

Prvi jubilej je 400letnica, kar se je rodil v Rašici na Dolenjskem

Primož Trubar.

Kdo in kaj je bil ta mož? Izšolan na Reki, v Solnogradu in na Dunaju, kjer se je živel s tem, da je po cerkvah pel, je bil posvečen v katoliškega mašnika in je nato nastopil proti neredom v katoliški cerkvi kot protestantovski pridigar. Postal je vodja protestantov na Kranjskem. Katoliška cerkev je bila vedno latinska cerkev. Trubar je pa začel prvi pisati knjige v slovenskem jeziku. To je bil tedaj jezik zaničevanih, jezik kmetov, dekel in hlapcev. Trubar je povzdignil dosedaj zaničevano slovenščino in izdal celo vrsto slovenskih knjig, med njimi prevod sv. pisma. Zapomnite si torej kmetje, zlasti ob narodni meji: ko Vas bodo psovali, češ kaj boste vi s svojo kmetavzarsko sloven-

ščino, povejte jim, da je dal Nemec Luther temelj sedANJI književni nemščini s prevodom sv. pisma samo kakih 40 let preje, kot je vpeljal Trubar naš slovenski jezik kot knjižni jezik v knjige.

Nimamo se svojega jezika prav nič sramovati. Še celo narobe. Nemci so imeli države, trgovino, umetnost itd. in so dobili novo nemščino le par desetletij pred nami. A kaj je imel tedaj slovenski kmet? Na prvi strani je napisana naša zgodovina: imeli smo kmečko vstajo, turške navale ter — nemške graščine in samostane. A vendar je začela slovenska književnost lepo cveteti, okrog l. 1573. tudi narodna in družabna zavest jugoslovanskega kmeta.

Toda kaj je sledilo potem? Kmete so pobili kot živino, slovenski jezik in knjiga sta izgubila branitelje, izginila je priložnost, da bi bila kmetška država naš jezik rabila za upravo, za šole, kot je nemška Lutrovega. Izginila je naša knjiga. Izginila je pa tudi naša zavest.

Nalili so v kmetova srca strup ponižnosti, pasje pokornosti, zvođenili so slovenskemu in hrvaškemu kmetu kri, ker so njemu dali za vzor Kristusa Križanega, sebi so prihranili Kristusa Kralja, a Kristusa dobrega pastirja so vzeli v zakup, skrili so ga ljudstvu. Dejali so: Ti, kmet, trpi, nosi svoj križ,

Listek.

V tihem slovesu.

Spisal Viljem Mazi.

(Dalje.)

„Nikar se ne ponižujte tako globoko, gospod Leopold. Nisem vredna vašega sočutja!“

„Ponižujem, pravite; ali me hočete žaliti?“

„Bog obvaruj . . . toda preskromna sem, pre-slabotna . . .“

„Sestra Doroteja, kaj vendar govorite? Enaki duši hranijo najine prsi in srečen sem tu poleg vas . . . Toda govorite, povejte vse, karkoli vas teži, odgovorite mojim vprašanjem! Povejte mi, zakaj vam trepečejo ustne, zakaj so rosne vaše oči? Sestra Doroteja, začnite povest, ki jo že čuti moja duša!“

„Zakaj so mi rosne oči, vprašate? Povesti prosite, dolge povesti? Kako in kje naj začnem? Dolga je ta pot nazaj v davno prežite dni, ki so me pripeljali v to samoto, tudi povest je dolga in žalostna in ne vem, če bi vas zanimala.“

Danes je veliki petek. Pet let je ravnokar, ko sem prvič prijela za kljuko samostanskih vrat iskat pokoja svoji duši. Pred velikim razpelom sem prižgala takrat zadnjič rdečo luč in potem me je spremila mati do celice.

Solnce je tonilo za lesom kakor veliko ognjeno oko, ko sva šli z materjo prek slovenskih senožeti.

Tako se mi je zdelo, da se potaplja tam za črnimi vrhovi smrek moja mladost in moje življenje. Po samoti sva šli, da sva se ognili mestu.

Marsikaj mi je naročila mati med potjo in marsikaj sem ji obljubila jaz, toda izpolniti ni bilo mogoče. Ko bi se človek mogel iznebiti srca, ne bilo bi mu treba iskati miru med osamelim zidovjem, toda to ni tako lahko, kakor popotniku, ki sezuje čevlje, če ga žulijo in hodi bos. Bolečine ostanejo v čevljih in noge jih niti ne poznajo.

Tako gre s srcem tudi gorje in nehvaležen spomin, vedno večje so rane, vedno hujša je bolečina.

Dolgo se mi že zdi, kar sem se poslednjič in prvič poslovila od svoje matere. Očeta nisem poznala. Bil je pijanec in je vtonil kmalu po mojem rojstvu. Ni bilo še poteklo leto, ko je zatisnila revica mati oči in so jo zanesli na podgorsko pokopališče . . . Zdaj sem sama.

Tako je poteklo že peto leto, odkar prižigam na veliki petek v spomin svojega odhoda rdečo luč pred razpelom. Nihče ne ve, kako bridki spomini se polaste duše ta dan. Komu naj tudi pripovedujem? Zapoved je, da ne sme prek ust bolest in ko bi vi vedeli, gospod Leopold, kako tesno je ta dan moji ubogi duši, stajali bi se gotovo v sočutju. Te rane Kristusove ogledujem vsako leto in zdi se mi, da so moje še dosti huje. Da so solzne danes moje oči, kaj bi vam prikrivala! Nihče me ne vpraša, čemu rose oči in jaz nikomur ne povem. Vi ste me prvi vprašali in vedeli ste že vnaprej, da

kot ga je Kristus nosil. Mi njegovi namestniki, po božji volji tvoji cesarji ga tudi posnemamo, njega kralja sredi vojskih trum.

In naši predniki so trpeli. Samo za časa Napoleona se je malo posvetilo. Ljubljana je postala glavno mesto ilirskega kraljestva (slovenskih in hrvaških dežel), dobila vseučilišče, začenjale so se snovati slovenske šole, izšel prvi slovenski časopis, Vodnikove Ljubljanske novice. Toda to so bile kratke sanje. Zopet so nam dali na zastavo Kristusa Križanega, in zase pridržali Kristusa kralja.

Toda prišlo je

leto 1848.

Prišla je revolucija, in narodom so vladarji „dali“, česar niso mogli več držati. Kmet je bil osvobojen in postal sam svoj.

Sedaj je trebalo obema, graščaku in njegovemu tlačanu, pokazati, kaj znata. A kaj vidimo?

Graščaki so shajali kot veleposestniki, dokler so imeli na razpolago delavce tlačane, katerih delo ni nič veljalo. Ko so izginile delavne roke slovenskega kmeta, tega zaničevanega trpina, začeli so se majati temelji gradov. Zadnji ostanek tistih turobnih, za kmeta turobnih časov je na Kranjskem privilegij veleposestniške kurije, da voli kakih 50 potomcev bivših zatiralcev slov. kmeta 10 poslancev. Še drug žalosten spomin na

one čase je izginil. Leta 1895. je bil poplačan šele zadnji dolg za odkupnino, ki se jo je moralo dati graščakom za izgubo kmetov.

Leta 1848. je kmet dobil svobodo, ali dali so mu kot potni list — **dolg**, odkupnino graščakom. Dalje ni prinesel kmet seboj za svobodo potrebne **izobrazbe in organizacije**. 1848. leta so izvojevali revolucijo meščani in delavci. Kmet ni mogel imeti primerne obzora, ker je bil preveč zanemarjen. Zato tudi teh 60 let ni imel nikakega vpliva na vodstvo države. Šele po tolikih letih je našel v združništvu tisto obliko dela, ki mu pribori pristojno mesto. Sploh so državniki tistih časov pokazali, ko so urejevali države, da kmetijstvu nikakor niso pripisovali potrebne važnosti. Namesto da bi bili postavili za temelj države to, kar je najstalnejšega, kmetijo, in kar je najširšega — kmet-sko ljudstvo, so vzeli za podlago preostanke prejšnjih časov, plemstvo, in pa industrijalizem ter kapitalizem. Zato so vse države prišle srečno na rob propada. Dolgovi na vseh koncih in krajih, vojaških bremen vedno več, nezadovoljnost povsod, sreče vkljub vedno večjim bogastvom nikoder.

Kaj čuda, če je tudi kmet prišel v položaj, kjer skoro ni več druge bodočnosti, kot boben in dražba. Lahko trdimo: teh 60 let je za napredek na kmetiji izgubljenih. Živo začutimo to šele tedaj, če pomislimo

ne ihte moje ustne samo vsled bolesti Kristove, ampak vsled spominov moje tihe, neprijazne preteklosti.

Pet let, pet groznih let, kar so morale pozabiti nanj moje misli in oči! V Podgoro je prihajal na počitnice, zal je bil in prikupljiv, da je ob prvem pogledu obviselo srce na njem in zakoprnelo v ljubezni. Nisem imela prilike, da bi zvedela za njegovo ime, ker me ni pustila mati izpred oči. Včasih sem ga videla, ko je prišel prav pred okno. Pod hišo je šuštel potok, on je lovil ribe na dolgonitem trnku. Dostikrat je potegnil zaman iz vode in ni bil nevoljen. Samo če so mu ribe izmaknile muho, je malo zagodrnjal, pa spet nataknil drugo in pozabil nevoljo. Kolikokrat sem si želela, da bi se mogla spremeniti v ribico v potoku. Prehitela bi vse tovarišice in bi se prva obesila na njegov trnek... Toda te ribice so bile tako ošabne in hudobne. Vsaka se ga je skoro ogibala...

Okno naše izbe je bilo polno duhtečih cvetic. Visoko so se spenjali nageljčki in fuksije in rožmarin je duhtel med njimi. Ozke so bile špranje med listi in med cveti in zato se ni videlo v sobo. Spočetka mi je dovolila mati, da sem opazovala študenta za to cvetno mrežo, toda nekoč je našla pri meni pisemce, ki sem mu ga hotela skrivaj pomoliti ob prvi priliki, kajti ljubezni in koprnenja je bilo že prenapolnjeno mlado srce...

Kaj sem se hotela zagovarjati? Lagati ni bila nikoli moja navada in zato sem priznala resnico. Trdo me je posvarila mati in od tega dne me ni nikdar več pustila k oknu.

Še je včasih prišel pred hišo zali študent, toda vedno redkeje in nekega jesenskega dne so zavriskali študentje iz fare, ko jih je velik lestvenec peljal proti mestu. Tudi on je bil med njimi. Ko so se peljali čez most, je sedel zadaj, oči vprte v potok in težko je bilo njegovo slovo... Na mostu so se vstavljali ljudje in gledali sočutno za vozom, ki je naposled izginil za farovžem...

Takrat so ga zadnjič videle oči, na mostu. S težkim srcem je odhajal in še huje bi mu bilo slovo, ko bi se moral ločiti še od mene... Bolje je bilo zanj, da me ni poznal.

Zvenelo je cvetje in posušilo se je polagoma listje. Nazadnje so ostala od tiste košate mreže le še redka, gola stebelca. Tudi po drevju je rumenelo listje in počasi padalo na tla... Tako je objela Podgoro pozna, resna jesen. Le počasi je izginjal potok pod mostom. Včasih je poskočila v njem kaka ribica ošabno in prevzetno, kakor bi hotela zaničljivo vprašati: „No, kje si zdaj študent!“ Toda študenta ni bilo več in ga niso več nikdar zagledale oči...

Meni ni bilo več obstanka doma. V svet me je gnalo veliko koprnenje, za njim je hrepenel korak in so želele oči. V samoto... da bi se v miru oprala razplakana duša...

Danes je pet let, kar je tonilo solnce poslednjič, da so ga videle moje trudne oči. Prek samostanskih senožeti naju je vodila pot z materjo, ko so ga posrkali črni vrhovi daljnih lesov.

na orjaški razvitek tehnike. Ta razvitek je pa prerasel človeštvu baš zato čez glavo, ker mu ni dalo podlage. Vsa tehnika skupaj nič ne izda, ker je vedno manj stalnih odjemalcev na kmetiji, ki pridela za vedno večje množine delavstva vedno manj. Vsa ta vprašanja bo mogoče rešiti šele tedaj, ko se reši kmetško vprašanje.

Važno je, poznati ta razvitek, ker mi Slovani bomo imeli nalogo, rešiti to vprašanje. Večina teh milijonov in milijonov slovanskega ljudstva je kmetška. Zato je slovansko vprašanje in kmetško vprašanje ena stvar. Slovanska naloga bo, privedi kulturo iz degeneriranega mestnega ozračja naprej v naravo.

Zanimiv slučaj je, da je praznoval te dni, 11 t. m. svojo 80. letnico

Lev Nikolajevič Tolstoj.

Ruski velikan, rodom grof, po poklicu častnik, je pustil vse ter se vrnil nazaj k materi zemlji. Tolstoj je danes gotovo največji duševni velikan svoje dobe, ne velikan lepih besedi, temveč velikan dejanja.

Hvaležni se moramo mi slovanski kmetje spominjati ob 60letnem jubileju svoje osvoboditve 80. letnega Tolstojevega jubileja, ker on je pokazal, da je tudi na kmetiji mogoča kultura, ker baš ruska zemlja je Tolstoju dala podlago, ruski mužik (kmet) vsebino za njegove misli.

Kot nas slovenske kmete Trubar in Gubec spominjata preteklosti, kaže nam Tolstoj s svojim delom in naukom lepo prihodnost boljših srečnejših časov, ko ne bo beseda kmet psotka za človeka, ko bo le tisti kaj veljal, ki bo delal to, kar bo govoril, ko obvelja nazor, da le

delu čast.

Domače vesti.

Pevsko društvo Postojna naznanja vsem p. n. članom, da se prično s 23. septembrom, to je v sredo zopet redne pevske vaje ob navadni uri.

Vinska trgatev, katero priredi Pipčarski klub v prid Sokolskega doma v Postojni, dne 4. vinotoka bo nekaj izvanrednega v Postojni. — Za sedaj bodi p. n. tržanom in okoličanom le toliko povedano, da se pripravljata dva zelo komična prizora, za katera je naročen komik iz Ljubljane. Svoj prihod nam je tudi že naznanil drotar Slovak, kateri pride na trgatev reševati tifusa, ima baje par jako lepih solospevov o postojnski kanalizaciji. — Torej na svidenje dne 4. oktobra na trgatvi!

Računske listke družbe sv. Cirila in Metoda je naročil Narodni hotel v Postojni.

Za mano so se zaprle duri in ni še molitev utešila duše v teh dolgih dneh . . .

Napol sem ga že skoro pozabila, napol je že umrlo gorje in tiha bolest, pa vstali so spet stari spomini in znova je zakrvavelo srce . . .

To je tista žalostna zgodba mojih dni, to je povest, ki ste jo hoteli slišati, gospod Leopold. Ali vas nisem res dolgočasila? —

„Dolgočasil? Kako naivno vprašate? Videli ste, da sem nestrpno sledil vašim bolnim besedam. Nikar me žaliti, sestra Doroteja!

Toda nekaj čudnega je vstalo v meni, nekaj, česar vam ne smem več prikrivati. Ali vam lahko razodenem?“

„Prav veselilo me bo, gospod Leopold. Kar povejte, vse mi morate povedati!“

„Sestra Doroteja — jaz sem tudi podgorski študent in kdo ve, če nisem celo tisti nesrečnež, ki je kriv vaše bedne usode? — Kolikor se spominjam, lovil ni v vasi nihče drugih študentov rib od mene — — —“

„Gospod Leopold, sami pravite. Tedaj je res, kakor sem mislila. Takoj, ko sem vas zagledala prvič tu v samostanu, zdelo se mi je, da so oživali v meni nekdanji podgorski dnevi. Stari spomini so vstali in je znova zakrvavelo srce . . . A nadlegovati se vas nisem drznila, kako neki; saj veste, zapoved je in ji moram biti pokorna . . .

Danes mi sami priznavate. Vi ste torej? — Saj res, prav tiste tople oči in le malo je izpremembe na vaših licih, toliko, da so še lepše razcvetela . . .

Glejte, izdala sem vam vso skrivnost svojih dni. Ne zamerite mi, gospod Leopold! Ko bi vedela natanko, ne storila bi tega.“

„Ne vem, ali sanjam, ali je res. Jaz nesrečnež sem vam kradel mir tako dolgih dni. Moj Bog, kako naj vam ga povrnem. Povejte sestra Doroteja, kaj naj storim? —

Nesrečnica! Ali me niste mogli pahniti doli v globoko strugo, kom sem prišel pod vaše okno? V valovih bi bil zatisnil oči in stokrat bi bila srečnejša oba.

Tudi naši so pomrli in vaš in moj dom je kupil sedaj bogat žid, ki ima štacuno pred cerkvijo. Jaz ne zahajam že par let več v Podgoro, ampak obiščem vsake počitnice očetovega brata, ki ima na Štajerskem veliko posestvo. Letos pa itak končam svoje študije in tako bom po dolgem naporu vendar enkrat rezal svoj hleb . . .

Zdaj me je pa zanesla potreba k vam, ker bi moral sicer stradati . . .

Toda to spoznanje me je zelo iznenadilo. Rade so se pomudile oči na vašem nedolžnem obrazu in verujte mi, da doslej sploh nisem vedel, kaj je ljubezen. Vi ste mi jo zanetili, sestra Doroteja in napel bi rad moči, ko bi vas mogel pozabiti. Zaman je namreč moja ljubav, ker vem, da ne ostavite več teh zidov. Le ostanite tu in potrudil se bom, vrniti vam izgubljeni mir, kakorkoli mi bo mo mogoče . . . Povejte tedaj, kaj želite!“

(Konec prihodnjič.)

Najbolj poučen oddelek na razstavi „Otrok“ v ljubljanskem Narodnem domu je zdravstvena razstava. Dr. D. Bleiweis-Trsteniški je preskrbel, oziroma priredil za razstavo sliko „Nalezljive otroške bolezni v sliki in besedi“ ter sliko, ki nam kaže strašni učinek, če zboli otroku žrelna bezgavka (s popisom zdravljenja). Dr. Bretl pa je razstavil omaro, v kateri opazimo na prvi hip dvojne umetno izdelanih otroških ust. Prva predstavljajo žal precej navadna zanemarjena otroška usta z gnilimi mlečnjaki, ki stojijo nepravilno. Druga pa kažejo otroška usta, kakoršna bi moral imeti vsak otrok. Če se pokaže gniloba na mlečnjakih, jih je treba zaliti, pogoj za zdrave stalne zobe so zdravi mlečnjaki. Od 3. leta dalje naj preišče zato zobozdravnik otroku vsako leto zobe. Na razstavi je videti, kako se uravnavajo nepravilno stoječi zobje, kako se popravi luknja v nebu, oziroma volčje žrelo. Poleg raznih bandaž in kirurških aparatov, vidimo na razstavi tudi posnetke aparatov, kateri se rabijo proti skrivljenju hrbtenice (Jos. Kajzel). Zelo poučen je razstavni katalog, ker ne razjasnuje le razstave, ampak vsebuje tudi več spisov, ki so vredni, da jih prečita vsaka slovenska mati.

„**Vrboreja in pletarstvo**“, registrovana zadruga s sedežem v Postojni je ustanovljena. Pričela je že z delovanjem. Prvi občni zbor se vrši tekom meseca oktobra.

Cena senu na velikem trgu je padla na 11 K. V postojnskem sodnem okraju pa so cene izredno padle, da je dobiti stari cent po 3 K 60 h do 4 K, seveda prodan na licu mesta in nestisnjen v bale.

Umrl je c. kr. višjesodni predsednik Gerčer v Trstu, ki je svoj čas kot adjunkt služboval v Postojni. Bil je izvrsten pravnik, a nemškutar. Dalj časa je bil v Dalmaciji.

Iz logaškega okraja. Pret. četrtek dne 10. sept. je umrl v Ljubljani vpokojeni nadučitelj Karel Dermelj. Rajnik je služboval kot učitelj in organist 12½ let v Postojni, 28 let pa kot nadučitelj in organist v Cerknici. Pokojnik je bil blaga duša, ki ni poznal prepira in zlobnosti, vrl narodnjak, spreten pevec in pevovodja in pa eden najboljših organistov na Notranjskem. Pečal se je v svojih prostih urah tudi rad s sadjarstvom in drugimi panogami kmetijstva. Učiteljstvo logaškega okraja ga je pred leti poslalo kot svojega zastopnika v okrajni šolski svet in deželno konferenco, okrajno učiteljsko društvo pa ga je izvolilo svojim častnim članom. Pri njegovem pogrebu je bilo poleg družega občinstva in učiteljstva iz različnih krajev zastopano tudi županstvo, krajni šolski svet in gasilno društvo iz Cerknice in pa učiteljstvo iz Cerknice, Sv. Vida, Unca, Grahovega, Planine, Gor. Logatca in Postojne. Lahka bodi zemljica učitelju trpinu tam na ljubljanskem polju in blag mu spomin!

Družba sv. Cirila in Metoda je imela meseca avgusta 1908 sledeče prispevke: I. Doneski nabiralnikov: tobakarna I. Kraigher, Postojna 12 K;

Viki Dolenec, Vrhnika 11 K; Pikel, Postojna, v narodnem hotelu Fran Paternosta 16 K 32 vin.; Milan Žnideršič, Matenjavas, iz nabiralnika „Bog in Narod“ 9 K 60 vin.; Milka Korenčanova, Vrhnika 25 K; Rud. Horvat, Zagorje iz gost. M. Fatur 9 K 25 v.; II. Prispevki družnic: Vipava 100 K; Ilirska Bistrica 64 K. II. Razni doneski in darovi: Rud. Horvat, Zagorje davek Al. Domicelja 1 K; volilo + Ant. Lavrenčiča iz Postojne 871 K 67 vin.; dr. Pavel Kanc, Vipava, vesela družba pri obitelji Majerjevi 6 K; Ant. Kozlevčar, Rakek narodni davek 23 K; dr. Vl. Serbec, Maribor, darilo Josipa Brinška iz Trnovega 10 K; Dr. Lapajne, Idrija prebitek veselice narod. društev 100 K; izletniki iz Ajdovščine v Vipavi 5 K 01 vin.; Fran Premrov, Št. Vid pri Vipavi, star denar za 70 K; g. Pikel, Postojna dar Fr. Vidriha iz Begunj 20 K.

Čevljarska zadruga se snuje na Žireh.

Seno iz državne podporne akcije radi pomanjkanja krme se bo oddalo ubožnim naročnikom po 5 K meterski stot t. j. 2 K 80 h stari cent (56 kg).

Iz Zavraca pri Idriji. Jesen je tu in povsod se pričinja šolski pouk. Deco, ki so jo skrbni stariši dosedaj vzgojevali, bo treba izročiti šoli, da skrbi za njen blagor. Veselje starišev je, če imajo dobre šole. Da pa je šola dobra, ne zadostuje le dober učitelj, treba je tudi zdravih, svetlih in zračnih prostorov, ker bi sicer šolska mladina morala žrtvovati svoje zdravje za uk. Tako nekako sodijo moderni pedagogi in mislimo da se ne motijo. — Srce pa boli človeka, ki mu je mari blagor mladine in ki pozna našo učno sobo. Ko stopiš vanjo, ti prihaja nasproti nezdrav vzduh po trohnobi in vlagi; majhna je in nizka, poleg tega pa tiči precejšen del v zemlji. Okna so majhna. Tu, v pravi kleti, naj se torej uče naši otroci, izpostavljeni vsem nevarnostim za svoje zdravje? Nespameten bi bil pač vsak, če bi pri teh razmerah pošiljal deco v šolo. Zazdaj je veliko bolje, da otroci šole sploh ne obiskujejo; če bodo doma ostali, bodo vsaj zdravi. Tudi šolska oblast nas gotovo ne more siliti, da bi jih pošiljali v nevarnost. Če res kaj skrbi za izobrazbo, naj nam pa dovoli, da si sezidamo novo šolo. Deželne šolske naklade tudi že dosti dolgo plačujemo, da nam bo dežela potem lahko dala učitelja. Če pa jim ni prav, se pa vrnimo „nazaj k naravi“! Več starišev.

Narodno gospodarstvo.

Podpore rezervistom. Navodila. — Zakon, ki da pravico do podpore družinam onih rezervistov, ki so poklicani na orožne vaje, je stopil v veljavo z dnem prvega (1.) avgusta. Pravico do podpore imajo družine vseh onih rezervistov, ki so šli na orožne vaje na dan prvega avgusta ali po prvem avgustu. Tudi družine onih rezervistov, ki so šli na vaje v mesecu juliju in jih skončali v mesecu avgustu, imajo pravico do podpore. Pravico do podpore imajo: soproga in zakonski otroci rezervista, bratje in sestre, starši in drugi svojci

rezervista, ako je skrbel zanje s svojim delom. Da se dobi podporo, se je treba obrniti, ne morda k vojaški oblasti, od katere se je prijelo vabilo na vaje, ampak k okrajnemu glavarstvu. Po končanih orožnih vajah je časa še štiri tedne zahtevati podporo. Naznanilo za podporo mora predložiti rezervist sam, ki mora obenem tudi naznaniti, komu naj se podpora pošilja. — Rezervist ne more prejeti v roke podpore, ampak podporo dobi ali žena ali kak drug član družine ali sorodnik. V slučaju, da skrbi rezervist razven za svojo družino še za kakega sorodnika izven družine, sme zahtevati, da se pošlje del podpore tudi dotičniku. Kdor skrbi za nezakonske otroke, mora naznaniti ali mater ali pa varuha otrok, katerim se bo pošiljala podpora. Neresničnih naznanil se je treba ogniti, ker se strogo kaznujejo.

100letnica Šulce-Deliča. Dne 29. avgusta je minulo 100 let, odkar se je porodil Hermann Šulce v vasi Delič, ustanovitelj samopomoči na gospodarskem polju potom zadružništva. Dotlej je bil denar večinoma nakopičen le pri bogatih privatnikih, ki so ga izposojevali proti visokim obrestim in le proti zanesljivemu poroštvu. Mali rokodelci, obrtniki in srednji stanovi se niso mogli boriti proti kapitalistom, ker niso imeli kredita. Nato je nastopil Šulce s svojo idejo gospodarske samopomoči ter ustanavljal zadružne posojilnice, konzumna društva itd. Pomen zadružništva v gospodarskem življenju je neizmerne važnosti, saj vidimo to tudi pri nas, zato se tudi naš list spominja moža, ki je dal idejo za zadružništvo in jo tudi dejansko izvršil. Njegovi spisi so se predstavili na vse evropske jezike in bil je doma kakor v inozemstvu odlikovan na različne načine. Kako se je v Nemčiji zadružništvo razširilo, nam kažejo naslednje številke. Prvo zadružno zborovanje se je vršilo l. 1859. v Vajmaru. Takrat je obstajalo 80 posojilnic z 18.676 člani, katerim se je dalo 12.394 mark posojila. Dvajset let pozneje je bilo že 948 društev s 480.507 člani in 1.456.003 markami prometa. Leta 1905 je pa bilo 25.399 zadrug s 3.446.078 člani. Promet kreditnih zadrug je znašal okroglo 15 milijonov mark. Tudi Slovenci smo na polju zadružništva zelo napredovali in vsled tega se je tudi naša gospodarska moč veliko povzdignila.

Vladna pomoč radi pomanjkanja krme. Poljedelsko ministrstvo namerava upeljati v jeseni akcijo, ki bo poskrbela, da se bodo uporabljale enoletne mladike, ki odpadajo pri obrezovanju v vinogradih, za krmo za živino in sicer se bode posebno oziralo na južne vinorodne kraje, kateri so letos prizadeti vsled silne suše. Trsje vsebuje, če je primerno pripravljeno, zrezano in stlačeno, okolu 60 odstotkov redilne snovi sena. V Avstriji pri obrezovanju pade vsaj 4.800.000 meterskih stotov izrastlik in mladik, kojih redilna vrednost je enaka oni 2-9 milijonov meterskih stotov sena. Nakupili se bodo primerni stroji, ki se bodo stalno uporabljali v vinorodnih krajih, da se bo trsje po obrezovanju uporabljalo za krmo. Do sedaj se je uporabljalo samo za kurivo ali pa se je zmetalo na gnoj.

Zanimiva izjava. Te dni je dunajski občinski svet razpravljal o podraženju mleka na Dunaju. Eden izmed občinskih svetnikov je vprašal župana, kako se bo zoperstavilo mesto podraženju in predlagal hkratu, naj se v slučaju podraženja vsem kmetijskim zadrugam, ki so kriva, da se mleko podraži, odtegne podpora. Dunajski župan pa je svetovalca zavrnil rekoč, da v podraženje mleka pravzaprav ne silijo kmetje. Sam se je prepričal, da proda kmet mleko liter po 12 h celo po 10 h. Na Dunaju se plača za 1 liter mleka 28 h. Trgovci z mlekom odirajo kmeta, ali naj zato kmete še kaznujemo. Sicer bi pa ta kazen utegnila mleko le podražiti. Potem je župan obljubil, da bo še preučeval vprašanje o mleku in bo morebiti mesto samo prodajalo mleko, kakor že prodaja elektriko, plin, pivo. Če mesto že vse mogoče reči prodaja, zakaj bi ne oddajalo še mleka? — Torej 10—12 h dobi kmet za mleko, 28 h plača zanj Dunajčan. — Prodajalec ima pri litru mleka 18, oziroma 16 h dobička ali 180, oziroma 193 %. Koliko pa zasluži kmet pri 1 mleka, ki ga proda za 10—12 h? Odgovorimo, da ne veliko ali celo prav nič! In vendar se mnogi stanovi ozirajo na kmeta kot oderuha. Tako je tudi s prodajo žita, pri kateri kmet prav nič ne zasluži in s prodajo živine. Če je živina tudi poceni a meso drago, pa zopet vse gleda na ubogega kmeta — oderuha. Tako besedičijo mnogoštevilni sovražniki kmetskega stanu. In zato je vredno, da se zapiše izjava dunajskega župana, ki se je nekoliko poglobil v kmetiške zadeve.

Po svetu.

Samomor iz ljubezni do duhovnika. 18 letna Julijana Šatmari, hčerka obrtnika v Dobozu na Ogrskem se je zaljubila v mladega kaplana. Povedala je to svojim prijateljicam, ki so kaplanu povedale o njeni ljubezni. Duhovnik je izjavil, da se zaradi dekleta ne more odpovedati svojemu stanu. Ko je Julijana to izvedela, je šla pod streho ter se obesila.

Divjaka so vjeli na Vestfalskem. Policijskim uradnikom se je posrečilo vjeti človeka, ki je več tednov vznemirjal in strašil ljudstvo v Adamovem oblačilu.

Volčje jagode. Na Bavarskem je 78 letna ženska brala jagode ter jih dala otrokom. Med jagodami so bile tudi volčje jagode. Štirje otroci so umrli, drugi so težko bolni.

Bogat berač. V Hebu je policija prijela dninarja, ko je beračil. Pod srajco so našli denarnico, v kateri je imel 1048 K 50 h. Premožni berač je živel ob kruhu in vodi. Denar si je deloma priberačil, deloma pa zaslužil.

V gnoju je utonil 4letni edini sinček kmeta Šmudmajra v Vagramu na nižjem Avstrijskem.

Kamelje meso. V Parizu prodajajo kamelje meso. Velika pariška tvrdka se je kupčijsko zvezala z dvema mesarjema v Algiru, ki ji pošiljata meso. Meso kamel je podobno govejemu mesu, le bolj močno je kot goveje.

Nesreča. Tovorni vlak je trčil v zadnji vagon vlaka, ki je peljal vernike v Lurd. V vozu je bilo 60 potnikov. En duhovnik in trije potniki so težko ranjeni, dvanajst drugih oseb je bilo treba operirati, izmed potnikov ni ne enega, ki bi se mu ne bilo prav nič zgodilo.

Jubilejni križec in Madžari. Opozicija se norčuje iz vlade, ki je v uradnem listu objavila, da bo podeljevala jubilejne križce. Ogrska ljudska stranka je izjavila, da ne ve pravega vzroka, zakaj se uvede na Ogrskem jubilejni križec „Pesti Naplo“ piše: „Kaj se je ogrsko uradništvo pregrešilo, da mora nositi to sramoto na svojih prsih?“ „Pesti Hirnap“ pa pravi, da je jubilejni križec „nov križ, ki teži ogrske rame.“

Zoper čast! V Klavsenburgu na Erdeljskem je Rumene dr. Julij Manin napravil svojo tablo z napisom odvetnik v rumenskem jeziku. Erdeljska odvetniška zbornica ga je zato posvarila, češ da je to zoper čast odvetniškega stanu. Dr. Manin se je pritožil na kraljevsko ogrsko kurijo, toda ta je le pritrdila krivičnemu posvarilu.

Zarota? Aretovali so v Kornavinu dva anarhista, ki sta imela vozne listke do Išla. Poslali so ju nazaj v Italijo. Domneva se, da sta hotela biti v Išli za časa prisotnosti angleškega kralja.

Prosjačenje. Na katoliškem shodu na Nemškem se je pri glavni skupščini izjavilo, da bo papež le neodvisen in prost, če bo denarno samostojen, prosi se torej naj se katoličani z denarnimi prispevski spomnijo papeža. Nam je prav, če gre nemški denar v Italijo, da bi le slovenski groši ne našli nikdar pota tjakaj.

Napis na nožih in vilicah v bavarski malteški pivnici se glasi: Ukradeno v bavarski malteški pivnici. Zgodilo se je namreč prav pogostoma, da so gostje nože, žlice in vilice ukradli. Odkar je napravljen novi napis, neki še ni zmanjkalo ene reči.

Pes kot hribolazec. Ruski zvezdoznanelec se je napotil pred kratkim na Mont-Blank, najvišjo goro v Alpah. Ko je na vrhu vžival krasoto solčnega vzhoda, je naenkrat zapazil pred sabo svojega psa bernardinske pasme. Tri dni je iskal pes gospodarja po hribih, srečal je več gorskih vodnikov, toda žival se ni dala premotiti, nadaljevala je svojo pot čez sneg in led do vrhunca.

Krožniki iz premoga. V Parizu je zdaj razstava ameriških izdelkov. Med drugimi rečmi je razstavljena tudi posoda iz premoga: Krožniki, sklede, umivalnice, cvetlični lončki — vse črno. Premog je iz Pensilvanije ter posebno trd. Posoda je zelo cena, vendar ne posebno ukusna.

Kolera na Ruskem. Minuli teden je umrlo na Ruskem 1026 ljudi za kolero, preje pa že 2104 oseb. Bolnikov, obolelih za kolero je bilo dozdej 6747. 10. septembra je prestopil ruski deserter Marko Josipovič Bodnar avstrijsko mejo, ne da bi ga bil kdo zapazil. Drugi dan je obolel. Dva zdravnika sta izjavila, da se

jima zdi, da je Bodnar obolel za kolero. Zdravstveni nadzornik Kržanovski iz Tarnopola se je zato takoj pripeljal k bolniku ter spoznal, da Bodnar nima kolere.

Prijateljice mačk na Dunaju. Iz stanovanja poštarjeve vdove Vaishajptl v 8. okraju se je razširjal strahovit smrad. Na ovadbo sosedov je preiskala policija s konjedercem stanovanje in našla v raznih sobah 90 mrtvih, v papir zavitih mačjih trupel. Četudi se je žena branila, je konjederec pobral mačke in jih odpeljal. Pri tem nesnažnem delu sta omedlela policaj in konjederec.

Usmrtenja z elektriko. Prebivalci otoka Formosa v Aziji so znani kot krvoželjni divjaki. Pred kratkim se jim je posrečilo ujeti 300 Kitajcev in Japoncev. Vse so usmrtili, le trije možje so slučajno ušli. Japonci so zato poslali čete, ki naj bi Formožane kaznovale. Kodar obkolejo Japonci nekoliko Formožanov, razpno električno žico krog tistega kraja. Potem prično streljati, Formožani beže in se dotaknejo z glavami električnih žic ter padejo mrtvi na tla.

Čeh kot predsednik v Afriki. L. 1879 rojeni Vaclav Kadlec, ki je bil avstrijski poročnik in je naposled služil v Brnu, je izstopil iz naše armade ter vstopil v belgijsko vojsko. Napravil je kolonijalni tečaj v Belgiji ter vstopil kot vojak v belgijsko kolonijo Kongo v Afriki. Zdaj je imenovan za predsednika dežele, ki je 8 krat tako velika kot Kranjsko ter ima letno plačo 30.000 K.

Ženska starost. „Res smešna je navada“, pravi že zgodaj osivela lepa gospa „da ženske, kaj rade, če se govori o njih starosti nekaj let utaje. Odkrito vam povem, da se jaz, kar se tega tiče, še nikdar nisem zlagala.“ — „V resnici ne?“ vpraša jo prijateljica s posebnim poudarkom. — „Gotovo ne!“ odvrne gospa s finim posmehom. „Res je, kakor vam pravim. Če se hočem mlajšo narediti, imam prav posebno sredstvo, ne da bi se morala zato lagati.“ — „Sem pa res radovedna“, pripomni prijateljica, „kako pa to storite?“ — „Pustim, da drugi lažejo. Vidite, če me kaka dama — saj to so le ženske, ki v tem pogledu ne morejo svoje radovednosti zatajiti — vpraša po moji starosti, pa ji odgovorim: „O, jaz sem eno ali dve leti starejša od vas, vsaj za eno leto. Koliko let pa štejete pravzaprav? Kolikor potem radovedna dama svoji starosti odpiše, za toliko bi jaz ne bila imela nikdar poguma se mlajšo izdati.“

Neustrašen zdravnik. Neverjetno je, s kako mirnostjo je zrl neki ameriški zdravnik smrti v oči. Dr. G. H. Smith, eden najuglednejših zdravnikov iz Brooklyna je zapazil pred 3 tedni malo rdečo piko na desnem kazalcu. Sprva se ni brigal zanjo. Ko pa se je pika večala, postal je pozoren — najprej se je operiral, a ko vse ni nič pomagalo, tedaj je pozval še druge zdravnike in vsi ž njim vred so konstatirali zastrupljenje krvi — posledica tej smrt. Od tedaj pa je bil prepričan, da bode moral umreti. Uredil je vse potrebno in vedno računal, koliko dni mu je še usojenih. Okrog

sebe pa je imel združene vse prijatelje in sorodnike, naročeval jim je, kakšen naj bo pogreb, in še različne stvari jim je na srce polagal. 20. velikega srpana pa je izrazil željo, da hoče biti sam, kajti po svojem računu ne more preživeti tega dne več. Pustili so ga samega, a ko je popoldne ob 5 uri prišla njegova žena k njemu, našla ga je mrtvega. Držal je neko medicinsko knjigo v roki.

Za kratek čas.

Prebrisanci. Majhen deček: „Prosim za 10 novcev ribjega olja — pa prav malo prosim! — „Zakaj pa?“ — „Ker bo zame.“

A: „Kaj pa boš dala svojemu možu za god?“

B: „En lep koledarček, v katerem hočem svoj god in svoj rojstni dan debelo podčrtati!“

Biciklist: „Kaj, 30 K hočete za kokoš, ki sem jo povozil? Kam pa mislite?“ — „To pač ni preveč“, odvrne kmet, „vračunal sem si tudi jajca, ki bi jih še znesla.“

Tat: „Kolo sem ukradel, sedaj ga pa moram koj zavarovati zoper tatvino!“

Na lokalni železnici. „Ja za božjo voljo, zakaj se pa vlak ne vstavi na tej postaji, konduktar?“ „No vidite, sprevodnik že 14 dni dolguje nekaj pijače gostilničarju na postaji.“

Pomagal mu je. Sodnik: „Kaj ste že zopet vlomili?“ — Tat: „Veste, saj meni bi bilo tudi ljubše, ko bi mi prinesli ljudje kar sami na dom.“

* * *

Odkar je Bog izgnal Evo nago iz raja, ženske vedno tarnajo, da nimajo kaj obleči.

Dvourni. Odjemalka: „Kupila bi rada pri vas debelo gosko. — Dekla: „Počakajte malo, gospa takoj pride!“

Loterijske številke.

Trst, 12. septembra	35	89	82	83	86
Prag, 16. septembra	70	72	77	84	10

Hiši, gospodarsko poslopje,

delavnico in zemljišče dam v najem po zelo ugodni ceni. Prodajam tudi **tri prašiče, peso, zelje, krompir** itd. — Cena in vse drugo se poizve pri lastniku **Andreju Miklavčiču** v Postojni št. 87.

Odvetnik

DR. ANTON ŠVIGELJ

uljudno naznanja, da je otvoril svojo

odvetniško pisarno

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 22

v prejšnjih prostorih „Zadružne zveze“.

Parna opekarna

Jos. Lavrenčiča v Postojni

priporoča **zidake**, vsakovrstno **strešno opeko** in **opeko za tlak** v poljubnih množinah in po nizkih cenah.

Želodčne kapljice proti napenjanju, pospešujejo slast do jedi, krepe želodec, olajšujejo želodčne bolečine, 1 steklenica 70 v., 6 steklenic 3 K 50 v.

Želodčni prašek proti slabemu prebavljanju, zgagi itd. 1 K

Tinktura proti izpadanju las 1 steklenica z rab. navod. 1 K

Zobna in ustna voda 1 steklenica z rabilnim navodilom 1 K

Zobne kapljice proti zobobolji, 1 steklenica 40 v., 6 stekl. 1 K

Esenca za kurja očesa izkušeno sredstvo proti bradavicam, kurjim očesom itd., 1 stekl. z rabilnim navodilom 70 v.

Golšne kapljice proti golši in debelemu vratu 1 stekl. 60 v. priporoča

lekarna pri Mariji Pomočnici v Vipavi.

Notranjska posojilnica v Postojni

registrovana zadruga z omejenim poroštvom.

Posluje vsak torek in petek od 9.—12. ure
== dopoludne. ==

□ □ □

Obreštuje hranilne vloge po $4\frac{3}{4}\%$ od dne vloge do dne dviga brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje sama.

Daje posojila proti vknjižbi po $5\frac{1}{2}\%$ in amortizaciji najmanj $\frac{1}{2}\%$, na osebni kredit po 6% .

□ □ □

Prošnje za posojila se sprejemajo le ob **torkih**, posojila se izplačujejo le ob **petkih**.